

ZIJN

Overdenking bij Lukas 1: 67-80 (Lied van Zacharias) en de foto expositie 'Zijn' van Simone Henken

Met kerst vieren we de geboorte van de nieuwe mens.
Dat kan je zien als een andere mens dan wij.
Maar ook kan je het zien als de geboorte van de mens die wij zijn.
Geboorte van de mens die wij in ons hebben om te worden en te zijn.

Vandaag horen we het lied van een oude man die tegen alle verwachting in vader is geworden. Het verhaal van Zacharias en zijn vrouw Elisabeth is als het verhaal van Govinda, die dol graag moeder wilde worden, wat haar maar niet lukt. En boven de 40 is ze te oud om in aanmerking te komen voor IVF. Maar dan tóch zwanger wordt van een tweeling. Haar foto's hangen hier.

Zacharias en zijn vrouw zijn nog véél ouder in het verhaal. Ze zijn mensen van wie de situatie nog hopelozener is.
Elisabeth betekent: God heeft gezworen. Dat verwijst naar de belofte van God aan Abraham dat hij gezegend zal worden en met hem alle volken op aarde. Zacharias betekent: de Eeuwige gedenkt.
Hun verhaal gaat over belofte en over gedenken.
In hun namen is verborgen dat leven een belofte is. Dat die belofte vaak niet lijkt uit te komen. Maar ook dat, totaal onverwacht en anders dan gedacht, leven toch vruchtbaar kan zijn.

Als een mens geboren wordt, is er altijd hoop dat hij/zij tot bloei komt. Natuurlijk sterft iedereen, maar dat zou moeten zijn na vruchtbaar leven in de zin dat het van betekenis is geweest. En dat hij/zij iemand kon worden wie hij/zij was.
Dat het leven zo zou moeten zijn, kan je zien als belofte.
En die belofte is méér dan de bewuste of onbewuste voornemens van ouders om hun kind alles te geven wat het nodig heeft om op te groeien.
De belofte die het leven is, is méér en groter dan de ouders, want mag ook ánders worden dan ouders willen of verwachten.
In religieuze bijbel taal wordt dat uitgedrukt met de naam van de moeder: 'God heeft gezworen'. 'God heeft beloofd'.
Die belofte lijkt echter bij veel mensen niet uit te komen. 'Kinderloosheid' is in religieuze bijbel taal niet dat een leven zonder kinderen vruchteloos. Maar een woord dat uitdrukt hoe een leven niet tot bloei komt en geen vrucht draagt in de zin dat het het gevoel geeft dat je iets bijdraagt.

Het verhaal van Elisabeth en Zacharias vertelt hoe de belofte die leven is, toch vervuld wordt als je de moed al helemaal hebt opgegeven om dat het toch niets meer kan worden.

In het eerst deel van zijn lied wordt God gezegend. Het staat bekend als het 'Benedictus' dat veel in liturgieën in kloosters wordt gezongen. Benedictus betekent 'gezegend'.
Je zou denken dat God ons moet zegenen, maar Zacharias zegent God die zich het lot van mensen aantrekt en een kracht wekt die vrij maakt van wat ons naar het leven

staat. Het is zijn dankbaarheid voor het leven en de belofte die het leven is en dat hij nu ervaart hoe die belofte toch uitkomt.
Het tweede deel van zijn lied gaat over zijn kind.

Leven is een belofte. De foto's uit de expositie waartussen we zitten komen uit een serie met als titel 'jong en veelbelovend'.
Dat belóóft veel. Tegelijk is er bij elke belofte altijd de vraag: zal het echt uitkomen? Zal het echt zo zijn later? Zullen de jongeren echt zijn?

We geloven in onze huidige cultuur in de maakbaarheid van het leven. 'Wat je wilt kan je realiseren.' Als je maar je best doet zal je succesvol zijn.
Voor elk probleem is er een oplossing: een opleiding of cursus, een therapie, een formule, een site op internet of een medische ingreep.
Dit beeld van de mens als regisseur van zijn/haar eigen leven draagt een kiem van een diep gevoel van mislukking in zich. Want het betekent dat het jouw eigen schuld is als iets niet lukt.
E wat is succes eigenlijk? Is dat financieel? Is dat beroemd zijn? Is dat een mooi lichaam hebben? Gelukkig zijn in de liefde? Is dat een gezinsleven hebben?

Iemand worden of liever worden wie je in je hebt, is niet zo makkelijk. En het is voor het ene kind makkelijker dan voor het andere. Veel hangt af van waar je wieg staat.

De wieg van de jongeren op de foto's staat in Amsterdam ZO, vroeger Bijlmermeer geheten. Misschien stond hun wieg daar niet letterlijk, maar de Bijlmer is waar ze opgroeien en wonen. Aan de muur hangen foto's van hun leef omgeving. De wijk heeft een historie die geworteld is in de Surinaams/Afrikaanse cultuur. Die cultuur vormt een belangrijk deel van hun identiteit. Ze vormen geen deel van de cultuur waarin een universitaire opleiding of leidinggevende functie het ideaal is. Ze willen DJ worden, influencer zijn op Youtube, een eigen zaak als kapper of automonteur. In de hoek hangen foto's waar je ziet dat ze een beroemde voetballer, rapper willen zijn. En één wil politieagent worden. De wil is er, de belofte is er. Zal het ze lukken? Wat is daar voor nodig?

Bepaalde functies waren niet voor je weggelegd als je kleur heb of vrouw bent. Je ziet nooit een schilderij uit de gouden eeuw van een gekleurd iemand met een kanten kraag. Dat Barack Obama president werd van het machtigste land van de wereld, was een enorme stap. Gefotografeerd met een oud symbool laten jongeren zien dat gekleurde mensen ook symbool van autoriteit kunnen zijn. Al eerder was Gofi Annan daarvan een voorbeeld. En zijn Mandela en Tutu niet de mensen die afgelopen decennia hoop brachten?

De verschillende culturen waarin jongeren in Amsterdam ZO opgroeien en leven vraagt hen om zich te verhouden tot die culturen. De nagels zijn een grappig voorbeeld. Maar ook mensen die zich van huis uit Nederlander voelen en geconfronteerd worden met andere culturen in hun omgeving. Sluit je je ervoor af? Onderzoek je ze? Zoek je een nieuwe balans?

'Jong en veel belovend': de expositie laat iets zien van de belofte die het leven is voor deze jongeren. Wie ze nu zijn en wie ze willen worden.
We kijken er naar, gunnen het hen. Misschien confronteert de foto ons ook met het vreemd zijn van anderen. En hoe verhoud je je daar dan tegenover?

We gunnen het, maar weten ook dat dromen lang niet altijd uitkomen. Ook niet voor mensen uit ZO Drenthe. Dat iemand uit Barger-Compascuum de nobel prijs won, wordt als heel bijzonder gezien en het vervult ons met trots. Dat zegt iets. Als Ben Feringa in Amsterdam was geboren en daar werkte, had dat logischer gevoeld. Maar zijn wieg stond hier op een boerderij met tien kinderen.

Nu baant hij een weg voor anderen dat je afkomst en wieg niet bepalend hoeft te zijn voor wie je wordt. Een boeren zoon kan de top van de wetenschap halen!

Zacharias en Elisabeth zijn oud. Hadden de moed opgegeven. Ze waren niet meer Jong en veelbelovend, maar 'Oud en mislukt'. Zo voelden ze het.

Het kind dat toch geboren wordt, opent een weg die gesloten leek. Hij zal een weg banen voor de nieuwe mens van wie we de geboorte vieren met kerst. Een andere mens dan wij? Of de mens die wij kunnen zijn?

Wat vraagt dat van ons? Hoe kijken wij? Hoe luisteren wij? Wat laten wij zijn? Je hoeft in 'zijn' maar één letter te veranderen en het is 'zien'. Dus ook andersom: van zien kan je (laten) zijn maken.

8 december 2019, Grote Kerk Emmen, ds Menso Rappoldt

Een aantal van de foto's kan je vinden op de website: <https://www.simonehenken.com/> onder de titels:

- Commissioned: foto's jong en veelbelovend
- Right to decide
- Govinda vindt je onder 'projects'